

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

ju.registrator@regeringskansliet.se

Rekrytering av framtidens domare, SOU 2017:85 (ert dnr Ju2017/08641/DOM)

Förvaltningsrätten, som har anmodats att yttra sig över betänkandet, vill inledningsvis framhålla att förvaltningsrätten ser positivt på det ambitiösa och genomtänkta sätt som utredningen eftersträvat för att hitta möjligheter att komma tillrätta med och åtgärda, en hotande framtida domarbrist.

Betänkandet är välskrivet och resonemangen lätta att följa. Förvaltningsrätten har följande synpunkter på de bedömningar och förslag som har lagts fram.

Införandet av befattningen adjungerat råd

Förvaltningsrätten ställer sig positiv till det föreslagna införandet av en ny form av domarmeritering för kvalificerade och erfarna jurister. Förslaget innebär värdefulla fördelar avseende utökade möjligheter till erfarenheter i underrätt för kvalificerade och erfarna jurister som inte fullgjort domarutbildningen. Förvaltningsrätten har även sedan en kortare tid tillbaka egna positiva erfarenheter av anställningsformen. Förvaltningsrätten instämmer vidare i bedömningen att kravet på erfarenhet av ett rättsområde som förekommer på domstolen, särskilt med beaktande av den jävsproblematik som därmed kan uppkomma, bör tas bort.

Förslag rörande den särskilda domarutbildningen

Förvaltningsrätten instämmer i utredarens bedömning att fler jurister bör antas till den särskilda domarutbildningen så att antalet utbildade assessorer som

kan söka ordinarie domaranställning ökar, särskilt mot bakgrund av vad som har framkommit om tillgången på arbetsuppgifter för icke ordinarie domare och de goda möjligheter som såväl underrätter som överrätter har att utbilda fler fiskaler och tf. assessorer (avsnitt 13.2 s. 226 ff.). Beträffande frågan hur stor utökningen av domarutbildningen bör vara kan förvaltningsrätten inte bedöma denna fråga och instämmer i Martin Holmgrens uppfattning att ytterligare analyser behövs för att ge stöd för den föreslagna utökningen om 50 platser årligen, särskilt med beaktande av att Domstolsverket redan har tagit ställning för en utökning av domarutbildningen.

Beträffande förslaget att inrätta en fiskalsplats även vid de domstolar som enbart har möjlighet att utbilda en (1) fiskal ser förvaltningsrätten såväl fördelar som nackdelar. Behovet av fler fiskalsplatser, särskilt med beaktande av underrätternas egna önskemål och att det vid samtal med överrätter framkommit att utbildningen vid sådana domstolar fungerat mycket bra (s. 234), talar för förslaget. Emellertid anser förvaltningsrätten att det finns en viss risk för att fiskalens erfarenhetsutbyte med andra fiskaler kan bli lidande. Möjligheten för fiskaler att delta i regionala utbildningar och att kontakta fiskaler vid andra domstolar genom teknikstöd, kan enligt förvaltningsrättens uppfattning inte ersätta den värdefulla dagliga kontakt och det samarbete och erfarenhetsutbyte som finns fiskaler emellan kring exempelvis svåra juridiska frågor, handläggning eller rutiner vid domstolen. Inte heller en god kontakt med handledare, rådmän eller övriga anställda ersätter detta utbyte. Förvaltningsrätten anser därför att övervägande skäl talar emot förslaget att inrätta en fiskalsplats även vid de domstolar som enbart har möjlighet att utbilda en fiskal.

Förvaltningsrätten ställer sig odelat positiv till förslagen om ökad förutsebarhet beträffande utbildningsort, samordnad information om lediga fiskalsanställningar, ett mer enhetligt system för anställning, gemensamma och tydliga riktlinjer för anställningsförfarandet och enhetliga kriterier för bedömning av en sökandes skicklighet. Vad förslagen tillför i form av tydliga förbättringar avseende förutsebarhet och transparens för de jurister som över-

väger att söka sig till domarbanan skulle enligt förvaltningsrättens uppfattning kunna öka domarutbildningens attraktivitet på ett betydelsefullt sätt och även, vad avser förslaget om ökad förutsebarhet beträffande utbildningsort, i någon mån kunna bidra till minskade avhopp under domarutbildningen.

Beträffande förslaget att en lagman i en underrätt i domsagan ska delta i beredningen av fiskalsanställningsärenden anser förvaltningsrätten att underrätternas inställning beträffande de olika jurister som ansöker om platsen som fiskal tillvaratas genom den preliminära bedömning respektive det betyg som lämnas över respektive notarie. Förvaltningsrätten ser därför inte något behov av att en lagman för en underrätt i domsagan ska delta i beredningen av ett anställningsärende. Detta kan även framstå som mindre lämpligt mot bakgrund av att lagmannen har personlig kännedom om de notarier från den egna domstolen som har ansökt om anställning som fiskal men inte om sökanden från övriga domstolar. Detta skulle kunna leda till misstankar om att notarier från den egna domstolen skulle gynnas över andra notarier.

Utökade möjligheter för assessorer att tjänstgöra i underrätt

Förvaltningsrätten välkomnar förslaget att erbjuda assessorer en möjlighet att tjänstgöra under en sammanhängande tid av två år i underrätt. Förslaget medför tydliga fördelar i form av såväl ökade rekryteringsmöjligheter för domstolar med svårigheter att tillgodose behovet av domare som ökade möjligheter för assessorer att etablera sig på mindre orter. Förvaltningsrätten ställer sig helt bakom förslaget att även möjliggöra för assessorer att bredda sin kompetens genom tjänstgöring i ett annat domstolsslag och instämmer i bedömningen att det är berikande för den enskilde och främjar en bredare kompetens i domstolarna att fler domare går mellan domstolsslagen.

Delegerad budget för anpassning till långsiktiga rekryteringsbehov

Förvaltningsrätten instämmer i utredarens bedömning att det finns fördelar i form av en effektiv resursfördelning med förslaget att budgeten för adjungerade råd, den särskilda domarutbildningen och assessorers tjänstgöring i

underrätt delegeras på ett sådant sätt att budget och verksamhet hålls ihop och tillstyrker därför förslaget.

Lagreglering av icke ordinarie domare

Förvaltningsrätten tillstyrker förslaget att införa bestämmelser i lag om icke ordinarie domare och instämmer i bedömningen att det för den långsiktiga stabiliteten och förtroendet för domstolarna är fördelaktigt att i lag reglera vilka som faktiskt utövar den dömande makten. Förvaltningsrätten kan dock konstatera att det av den föreslagna ordalydelsen av ändringen i rättegångsbalken (1942:740) och lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar inte framgår att även notarier och notariemeriterade föredraganden och beredningsjurister efter förordnande kan fatta beslut i och avgöra mål och ärenden. I kommentaren anges visserligen att notarier räknas in i kategorin ”domare under utbildning”. Notarier är under utbildning och i den mån de dömer, även domare. Enligt förvaltningsrättens uppfattning är uttrycket dock en något tveksam beskrivning av notarier, då notarieutbildningen inte är en renodlad domarutbildning utan syftar till notariemeritering, som är en nödvändig bas för fler yrkeskategorier än domare. I kategorin ”domare under utbildning” kan vidare inte notariemeriterade föredraganden eller beredningsjurister inräknas.

Ändringar rörande domarnämnden

Förvaltningsrätten ställer sig positiv till de förslag som har lagts fram och de bedömningar som har gjorts avseende domarnämndens aktiva och långsiktiga arbete för att främja rekryteringen av ordinarie domare.

Förslag om införande av sekretess

Förvaltningsrätten anser att frågan om sekretess ska införas i rekryteringsförfarandet för ordinarie domare innebär en svår avvägning mellan å ena sidan offentlighet, där intresset av öppenhet och insyn vid utnämning av domare väger tungt, och å andra sidan säkerställandet av tillgången till kvalificerade sökande till ordinarie domaranställningar i framtiden. Den enkätundersökning som utredningen har genomfört gav enligt utredningens egen

uppfattning ett begränsat stöd för införandet av sekretess, mot bakgrund av att endast åtta procent av de tillfrågade som aldrig hade sökt anställning som ordinarie domare svarade att de hade avstått på grund av offentligheten (s. 308). Den brist på kvalificerade sökande till ordinarie domaranställningar som har konstaterats i utredningen talar visserligen för att samhället inte har råd att förlora kvalificerade sökanden till ordinarie domartjänster.

Förvaltningsrätten är dock av uppfattningen att utredningens förslag i övrigt bör innebära sådana förbättringar i rekryteringshänseende att det, särskilt då det endast finns ett svagt stöd för att ett inskränkande av offentligheten är nödvändigt för att få fler sökande till ordinarie domaranställningar, saknas övervägande skäl för att införa sekretess på detta område. Förvaltningsrätten avstyrker därför förslaget om införandet av en sekretessreglering.

Domarnämnden och domstolsverkets uppdrag att lämna långsiktiga prognoser och analyser

Förvaltningsrätten anser att Domarnämnden respektive Domstolsverket har goda förutsättningar att utföra de analyser och prognoser som föreslås, och att sådana prognoser och analyser tillför ett värde i form av ett bredare och mer komplett underlag för regeringens bedömningar av domstolarnas rekryteringsbehov. Förvaltningsrätten tillstyrker därför förslaget.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Anna Maria Åslundh-Nilsson efter föredragning av förvaltningsrättsfiskalen Rebecka Rynning.

Anna Maria Åslundh-Nilsson